

بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی در بین ساکنان شهر اصفهان

پریخ امامی^{۱*}، سید علی هاشمیان فر^۲، منصور حقیقتیان^۳

۱- دانشجوی دکتری جامعه شناسی دانشگاه آزاد دهاقان

۲- استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه اصفهان

۳- دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دهاقان

چکیده

حیات خانواده مرهون ارزش‌های آن است و یکی از ارزش‌هایی که تاثیر مستقیم در سازگاری زوجین و تحکیم و ثبات خانواده دارد، خانواده گرایی است که این سازه اجتماعی، در هر فرهنگی متفاوت است. امروزه ساختار اجتماعی جوامع پیچیده شده و نمی توان برای آن‌ها سلسله مراتب ساده که فقط از طریق درآمد و مالکیت تعیین می‌شود، در نظر گرفت، بلکه سایر اشکال سرمایه از جمله سرمایه فرهنگی در انتخاب سبک زندگی افراد و چگونگی زندگی آنها موثر است. این پژوهش در صدد است به بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی پردازد. روش این تحقیق پیمایشی بوده و جامعه آماری، ساکنین شهر اصفهان می‌باشند که با فرمول کوکران برای جمعیت‌های بزرگ، حجم نمونه برابر ۶۶۵ نفر تعیین و بر اساس نمونه گیری سهمیه‌ای مبتنی بر محل سکونت انتخاب شده‌اند. داده‌ها با کمک پرسشنامه استاندارد خانواده گرایی و پرسشنامه محقق ساخته در خصوص سرمایه فرهنگی جمع آوری شده و با کمک نرم افزار spss و اندازه گیری ضرایب همبستگی مورد تجزیه و تحلیل قرار

گرفته است. نتایج این پژوهش نشان داد که سطح سرمایه فرهنگی پاسخگویان پایین تر از متوسط بوده، ولی خانواده گرایی در نمونه از میانگین بالاتر است. این تحقیق نشان داد که افراد با سرمایه فرهنگی بالاتر به دنبال سبک‌های زندگی انتخابی خود بوده و نوعی فرد گرایی در این گونه افراد قابل ملاحظه است و رابطه همبستگی و معکوس بین سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی وجود دارد. سرمایه فرهنگی شکل دهنده سبک زندگی فردی است و با افزایش آن ترجیحات فردی بر مبنای سلايق و عادات خاص افزایش می‌یابد که نتیجه آن می‌تواند منجر به گزینش نوعی سبک زندگی انتخابی و حتی متفاوت با سایرین شود.

واژه‌های کلیدی: ارزش‌ها، خانواده گرایی، سرمایه فرهنگی، سبک زندگی، فردگرایی.

مقدمه و بیان مسأله

خانواده از مهم ترین نهادهای اجتماعی است که تاثیر مستقیم در سلامت روح و روان فرد و همچنین انسجام جامعه دارد. خانواده نقش اساسی در تولید و تداوم جامعه از طریق فرزندآوری از یک طرف و اجتماعی کردن فرزندان و آماده نمودن آنها برای زندگی آینده و پذیرش نقش‌های اجتماعی از سوی دیگر بر عهده دارد. خانواده به معنی واقعی از حضور مادر، پدر و فرزندان در یک مکان و فضای اجتماعی و فرهنگی مشترک تشکیل می‌شود. (ارمکی، ۱۳۹۰: ۱۱) در خانواده ارزش‌هایی وجود دارد که تداوم حیات آن وابسته به این ارزش‌ها است. از جمله مهم ترین ارزش‌های درون خانواده، خانواده گرایی است. خانواده گرایی یکی از مهمترین ارزش‌های وابسته به هر فرهنگی است که به الگویی از سازمان اجتماعی اشاره کرده و بر نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین اعضای خانواده تاکید می‌کند. خانواده گرایی نقش مثبت و سازنده‌ای بر سازگاری زوجین و تحکیم و ثبات خانواده دارد؛ ولی مطالعات نشان می‌دهد که این ارزش فرهنگی در فرهنگهای مختلف در حال تغییر است (سایه و نایت^۱، ۲۰۱۰) در ایران نیز طی قرن اخیر شهرنشینی افزایش یافته به گونه‌ای که شهرنشینی از ۳۵ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۸۵٪ جمعیت ایران بر اساس آخرین سرشماری (سال ۱۳۹۰) رسیده است. شهر اصفهان به عنوان یکی از کلان شهرهای ایران که بیش از سایر شهرها تجربه صنعتی

شدن داشته دستخوش تغییراتی در نهاد خانواده شده است. بررسی آمارها نشان می‌دهد که در سال ۱۳۷۰، نسبت ازدواج به طلاق در اصفهان ۱۶/۶ ازدواج ثبت شده در مقابل یک مورد طلاق بوده و در سال ۱۳۸۰ نسبت مذکور به ۱۲ مورد ازدواج در برابر یک مورد طلاق رسیده است. در سال ۱۳۹۰ رقم فوق به ۶ مورد ازدواج در مقابل یک مورد طلاق گزارش شده است. (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۱) روند افزایشی میزان طلاق همچنان ادامه داشته به گونه‌ای که در برابر ۳/۳ ازدواج ثبت شده یک مورد طلاق در سال ۱۳۹۳ به ثبت رسیده است (ثبت احوال استان اصفهان، ۱۳۹۳) این آمار نشان می‌دهد که باید به موضوع خانواده و ارزش‌های آن توجه ویژه نمود. امروزه شاهد افزایش سطح تحصیلات، زنان، تمایل به استقلال مالی و اشتغال در خارج از خانه و افزایش مشارکت زنان در حوزه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی، ارتباطات بین فرهنگی و جهانی شدن، گسترش روز افزون رسانه‌های جمعی، بهبود بهداشت و افزایش امید به زندگی و تغییر نگرش افراد به زندگی می‌باشیم که هر یک از این موارد در نهاد خانواده موثر است. بشر دوران جدیدی را تجربه می‌کند و بسیاری از منش‌های آن بر اساس فرد گرایی شکل می‌گیرد. دیگر نمی‌توان فقط از یک سبک زندگی به عنوان سبک زندگی مطلوب نام برد بلکه امروزه افراد دست به‌گزینش زده و سبک زندگی خاصی را بر می‌گزینند که بیشتر در جهت رضایت شخصی آنان و مطابق با داشته‌های فرهنگی شان است. اگر نهاد خانواده نتواند با شرایط جدید منطبق شود و به نحو صحیح و منطقی با سایر نهادهای اجتماعی ارتباط برقرار کند و قادر نباشد به نیازهای اعضای خود پاسخ دهد، دچار بحران و از هم پاشیدگی خواهد شد. یکی از موضوعاتی که باید همگام با این تغییرات به آن توجه کرده و تاثیر آن را در ارزش‌های خانوادگی مورد بحث قرار داد، سرمایه فرهنگی است. سرمایه فرهنگی با مجموعه‌ای از داشته‌های فکری منطبق است که توسط نظام آموزشی تولید می‌شوند و یا از طریق خانواده انتقال می‌یابند. سرمایه فرهنگی فراهم کننده فضای فرهنگی برای زندگی افراد بوده و تاثیر زیادی در منش، کنش‌ها و رفتار فرد را دارد. از آن جایی که خانواده و روابط بین اعضای خانواده متاثر از رفتارهای هریک از افراد خانواده است، می‌توان انتظار داشت که سرمایه فرهنگی در خانواده گرایی به عنوان یکی از مهم ترین ارزش‌های حوزه خانواده موثر واقع شده

و موجب شکل دهی به روابط اعضای خانواده با یکدیگر و سایرین شود. در این پژوهش به بررسی تاثیر سرمایه فرهنگی بر خانواده گرایی در ساکنین شهر اصفهان پرداخته می شود.

پیشینه پژوهش

با بررسی به عمل آمده و مروری بر سایر تحقیقات، پژوهشی که مشابه این تحقیق به بررسی تاثیر سرمایه فرهنگی بر خانواده گرایی پرداخته باشد، ملاحظه نشد و این موضوع پژوهش حاضر را متمایز از سایر پژوهش ها می کند. در ذیل تعدادی تحقیق که در بخشی از متغیرها با این پژوهش نزدیکی داشتند، آورده می شود:

- سفیری، آراسته و موسوی (۱۳۸۹) به بررسی رابطه میزان سرمایه فرهنگی زنان شاغل با نوع روابط با همسران در خانواده پرداختند. یافته ها نشان داده که با بالا رفتن سرمایه فرهنگی زنان، روابط آن ها با همسر دموکراتیک تر می شود.

- حقیقتیان (۱۳۹۳) در پژوهشی در ارتباط با سرمایه فرهنگی و بازتولید نسلی چنین نتیجه گیری کرده سرمایه فرهنگی والدین بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان مقطع راهنمایی تاثیر ناچیز ولی معنادار داشته است.

- حجتی نیا (۱۳۹۴) در بررسی رابطه بین رضایت زناشویی و ارتباط آن با سرمایه فرهنگی در شهر یاسوج نتیجه گیری کرده که بین سرمایه فرهنگی عینیت یافته زن و همچنین سرمایه نهادی همسر با رضایت زناشویی رابطه معنی دار وجود دارد و سرمایه فرهنگی آن چیزی است که می تواند در رفتار تبلور یابد و به زعم کالینز تولید میزانی از انرژی عاطفی در تعاملات مناسکی می کند.

- صادقی و همکاران (۱۳۹۴) در برآورد روند سرمایه فرهنگی در ایران اقدام به بررسی اجزای سرمایه فرهنگی و تخمین آن برای استان های ایران نموده اند. بر اساس نتایج این پژوهش استان اصفهان رتبه ۱۲ ام را در کشور به خود اختصاص داده و سطح سرمایه فرهنگی آن از میانگین پایین تر بوده است.

- در پژوهش بقایی سرایی و حق شناس (۱۳۹۵) در ارتباط با تاثیر سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی در مواجهه زنان با رفتار غیراخلاقی نتیجه گیری شده به رغم وجود رابطه

مستقیم میان برخورداری از سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی، میان سرمایه فرهنگی و مواجهه با رفتارهای غیراخلاقی رابطه معماگونه برقرار است، به طوری که برخورداری بیش تر از سرمایه اجتماعی بازدارنده مواجهه زنان با رفتارهای غیراخلاقی و برخورداری بیش تر از سرمایه فرهنگی تسهیل کننده مواجهه زنان و دختران با رفتارهای غیراخلاقی است.

-در پژوهش زارع شاه آبادی و طاهر (۱۳۹۵) اقدام به بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و سبک زندگی گردید. بر اساس نتایج حاصله مشخص شد که بین سرمایه فرهنگی و ابعاد مختلف سبک زندگی رابطه مثبت و معنادار در بین دو نسل مادران و دختران وجود دارد. دختران با توجه به دسترسی بیشتر به منابع فرهنگی از جمله افزایش تحصیلات سرمایه فرهنگی بیشتری داشته و سبک زندگی متفاوتی از مادران خود بر می‌گزینند.

-فیروزجانیان، شارع پور و فرزام (۱۳۹۵) در خصوص تاثیر سرمایه فرهنگی بر ابعاد رفتاری مداری اجتماعی اقدام به بررسی نموده اند. تحقیق نشان داد که بین سرمایه فرهنگی و ابعاد آن با مدارای اجتماعی (رفتاری) رابطه و تأثیر معناداری وجود دارد. با افزایش سرمایه فرهنگی میزان مداری فرد با دیگران در جامعه افزایش می‌یابد.

-یافته های پژوهش بهمنی، کافی و سادات دلاور (۱۳۹۵) نشان دهنده وجود رابطه معنادار بین انواع سرمایه فرهنگی (نهادینه، تجسم یافته و عینیت یافته) با قدرت زنان در خانواده است؛ بدین معنا که با افزایش انواع سرمایه فرهنگی در زنان، قدرت آنها نیز افزایش می‌یابد.

-شوارتز (۲۰۰۷) در میامی آمریکا در خصوص کاربرد خانواده گرایی در بین گروه های قومی متنوع از طریق پیمایشی تحقیقی انجام داده است. بر اساس یافته های پژوهش؛ خانواده گرایی در جامعه آمریکا به عنوان یک ارزش فرهنگی اسپانیایی نگرسته می‌شود که قابلیت برنامه ریزی و سنجش در بین سایر گروه های قومی را نیز دارد. تحلیل عاملی تائیدی نشان داده نمره های خانواده گرایی در بین گروه های قومی با قومیت و ارزش فرهنگی آن گروه هم خوانی دارد. تفاوت های معنا دار در میانگین ها نشان داده که ارزش های خانواده گرایی در بین سایر قومها نیز وجود دارد و محقق نتیجه گیری کرده که همگرایی بین ارزش های خانواده گرایی و سایر ارزش های جمع گرایی وجود دارد.

- زو (۲۰۰۸) پژوهشی در خصوص سرمایه فرهنگی و روابط زوجین در خانواده های چینی انجام داده است. بر اساس یافته ها، زوجین در شرایط عادی، تصمیم گیری به طور مشترک را ترجیح می دهند، ولی در صورت اختلاف، قدرت به سمت کسی تمایل پیدا می کند که مسئولیت های خانگی بزرگ تری را برعهده دارد و نقش سرمایه اقتصادی پررنگتر از سایر اشکال سرمایه می شود.

- بارچام (۲۰۱۲) در پژوهشی در ارتباط با عروسی، مادی گرایی و رضایت زناشویی در آمریکا به این نتیجه رسید که ارزش های مادی و درآمد بالا در واقع منجر به رضایت نسبی بیشتر در روابط زوجین می شود و نقش سرمایه فرهنگی ناچیزتر است.

چارچوب نظری

واژه سرمایه از اقتصاد سرچشمه می گیرد که از طریق سرمایه گذاری و عملیات مالی انباشته شده و سپس به صورت میراث انتقال می یابد. اما امروزه مفهوم سرمایه فقط به امور اقتصادی محدود نمی شود، بلکه چهار نوع سرمایه را می توان از هم متمایز کرد که عبارتند از:

سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی، سرمایه اجتماعی و سرمایه نمادین.

در میان اشکال متفاوت سرمایه، سرمایه اقتصادی و فرهنگی مناسب ترین معیارهای تمایز گذاری به منظور بساختن فضای اجتماعی در جوامع توسعه یافته را فراهم می کنند. سرمایه فرهنگی شامل گرایشات و عادات دیرپایی که طی فرایند جامعه پذیری حاصل می شود و هدفهای فرهنگی ارزشمندی نظیر قابلیت های تحصیلی و مهارتی را به دنبال دارد. (بوردیو، ۱۳۸۴: ۲۴۰) سرمایه فرهنگی تاثیر مستقیم در مهارتهای فردی داشته و می تواند آثاری در نحوه رفتارها و کنشها به جا بگذارد و در شکل روابط بین اعضای خانواده و ارزش های خانوادگی تاثیر ملموس دارد. امروزه ساختار اجتماعی جوامع پیچیده شده و نمی توان برای آنها سلسله مراتب ساده که فقط از طریق درآمد و مالکیت تعیین می شود، در نظر گرفت. بوردیو از اصطلاح فضای اجتماعی استفاده می کند که بر اساس برخورداری هر طبقه از شکل های متنوع و چندگانه سرمایه شکل می گیرد و عاملان در این فضا بر اساس حجم کلی سرمایه در اختیار و در بعد دوم بر اساس ترکیب سرمایه و وزن نسبی هر یک توزیع می شوند. به عبارت دیگر

موقعیت افراد با توجه به میزان دسترسی آنها به انواع سرمایه‌ها تعیین می‌گردد. (غفاری و نیازی، ۱۳۸۷: ۱۵) نمود سرمایه فرهنگی را می‌توان در شیوه و سبک زندگی‌ای که افراد برای خود انتخاب کرده مشاهده کرد که بخش اصلی آن از طریق آموزشهای رسمی و خانوادگی انتقال یافته و تثبیت می‌شود. سلیقه جهت‌گیری‌های انسانی را از حالت‌های بدنی تا رویه‌های رفتاری، فکری و زیبایی‌شناختی شکل می‌بخشد و خود بر اساس سرمایه فرهنگی شکل می‌گیرد (لیبی، ۱۳۹۳: ۲۸۵). بوردیو معتقد است در تبیین زیبایی‌شناختی باید به دنبال تکوین فردی و جمعی این پدیده تاریخی بود و هرگونه تلاش برای تعریف جوهری آن بی‌فایده و محکوم به شکست است (بوردیو، ۱۹۸۹). سرمایه فرهنگی فراهم‌کننده فضای فرهنگی برای زندگی افراد بوده و بیشترین تاثیر را در منش و رفتار فرد دارد. به نظر بوردیو سرمایه فرهنگی انواعی دارد و به سه صورت زیر تجلی می‌یابد:

۱- سرمایه فرهنگی تجسم یافته

سرمایه فرهنگی تجسم یافته نوعی ثروت بیرونی است که به عنوان بخش جدایی‌ناپذیری از فرد درآمده و این همان بخشی است که بوردیو آن را سرمایه فرهنگی همراه با تولد می‌نامد که نمی‌توان آن را از طریق هدیه، خرید یا مبادله به دیگری منتقل نمود. این نوع سرمایه به صورت آمادگی‌های مداوم ذهن و جسم تجلی می‌یابد. (شارع پور و خوش فر، ۱۳۸۱: ۱۳۷) این سرمایه، به تدریج به نسبتی در فرد تثبیت شده و در رفتار و گفتار فرد تجلی می‌یابد که می‌توان آن را بهره‌گیری از نهادهای آموزشی ارتقا داد.

۲- سرمایه فرهنگی عینیت یافته

این سرمایه آشکارترین نوع سرمایه فرهنگی است که افراد جامعه می‌توانند از آن بهره‌مند شوند و با استفاده از کالاها و اشیاء مادی که از ارزش فرهنگی توأم با ارزش اقتصادی برخوردار هستند عینی می‌گردد. در واقع اقشار مختلف جامعه با مصرف انواع کالاهای فرهنگی که خود تابعی از متغیرهای گوناگون فردی و اجتماعی است، دارای سرمایه فرهنگی عینیت یافته می‌شوند و از طرفی از آنجایی که این کالاهای فرهنگی را می‌توان به صورت کالای مادی مورد داد و ستد قرار داد، قابلیت تبدیل به سرمایه اقتصادی را نیز دارد. پس کالاهای فرهنگی

در دو بعد قابل توجه است؛ از یک جنبه به سرمایه اقتصادی منجر و از جنبه دیگر به صورت نمادی به سرمایه فرهنگی منتج می‌شود.

۳- سرمایه فرهنگی نهادی

لازمه سرمایه فرهنگی نهادی، قبل از هر چیز، وجود افراد با صلاحیت و مستعد جهت کسب انواع مدارک تحصیلی و دانشگاهی است و از طرف دیگر مستلزم وجود نهادهای رسمی که هم این مدارک تحصیلی را صادر و هم به آن رسمیت بخشند، است. (نیازی و کارکنان، ۱۳۸۶: ۶۰) سرمایه فرهنگی نهادی با قوانین و مقررات حاکم در به هر جامعه‌ای وابسته بوده و برای دارنده آن پایگاه اجتماعی ایجاد می‌کند.

به نظر بوردیو، تجسم سرمایه فرهنگی را باید در "ذائقه‌های فرهنگی" مردم دید. ذائقه‌های فرهنگی ساز و کاری برای تشخیص، شناسایی و تفکیک گروه‌ها و طبقات اجتماعی از یکدیگر، و نیز ابزاری برای تسهیل همبستگی و انسجام هر گروه و طبقه هستند (بوردیو، ۱۹۸۴: ۲۷۱) کالینز^۱ سرمایه فرهنگی را شامل منابعی نظیر مکالمات از پیش اندوخته در حافظه (خاطرات)، شیوه زبانی (سبک گفتار)، انواع خاص دانش یا مهارت، حق ویژه تصمیم‌گیری و حق دریافت احترام می‌داند (ترنر، ۲۰۰۳: ۴۴۰). از نظر کالینز تمام آنچه را که طرفین مبادله دارا هستند، و موجب برتری یکی بر دیگری یا در بین زنان و مردان می‌شود و در نهایت باعث به وجود آمدن رابطه حاکم و محکوم می‌شود. مانند سن، تحصیل، شغل، تعداد خواهر و برادر، درآمد و دارایی، قدرت باروری، زمینه طبقاتی و حتی زیبایی و تناسب اندام، همگی جزء سرمایه فرهنگی انسان‌ها است (کالینز، ۱۹۷۵: ۲۸۱) سرمایه فرهنگی و خانواده بایکدیگر رابطه متقابل و یالکتیکی دارند. از سویی خانواده به عنوان یکی از منابع سرمایه فرهنگی شناخته می‌شود و در فرایند اجتماعی شدن، کودک در درجه اول از طریق ارتباط با دیگر اعضای خانواده، به تدریج نحوه برقراری ارتباط و تعامل با دیگران را فرا می‌گیرد و از طریق آموزش‌هایی که در محیط خانواده به وی داده می‌شود؛ شیوه‌های رفتاری و گفتاری، عادت و جهت‌گیری‌های فرهنگی کودک شکل می‌گیرد.

به عقیده بوردیو، آنچه که در مراحل اولیه زندگی و به صورت ناخودآگاه توسط کودک آموخته می‌شود، به سختی تغییر نموده و در شکل‌گیری کنش و پاسخگویی در تجربیات بعدی زندگی تاثیر بسزایی دارد هر پدر و مادری عادات فرهنگی خود را به کودکان خود می‌آموزد و بسیاری از این عاداتها، مسیر زندگی افراد را مشخص و تعیین می‌کند. هر خانواده به صورت غیرمستقیم به کودکان خود یک سرمایه فرهنگی معین و خلق و خوی خاصی را انتقال می‌دهد که برگرفته از ارزش‌های خانواده، درونی می‌شود که در کنار آموزشهایی که فرد از نهاد آموزشی رسمی دریافت می‌کند نگرش‌هایی را در فرد به وجود می‌آورد که در سرتاسر زندگی اجتماعی او موثر است. قابل توجه که روابط درون خانواده خود منبعث از سرمایه فرهنگی است. زن و مرد پس از ازدواج و تشکیل خانواده جدید هر کدام سرمایه فرهنگی جداگانه‌ای به همراه خود دارند. سرمایه فرهنگی منابعی از جمله حافظه، مهارت‌های کلامی، انواع دانش و قدرت تصمیم‌گیری در اختیار افراد قرار می‌دهد که در تنظیم روابط آنان با سایرین از جمله اعضای خانواده بسیار موثر است. از آن جا که روابط درون خانواده عاطفی‌ترین رابطه است که هر فرد تجربه می‌کند، سرمایه فرهنگی منابعی را در اختیار افراد قرار می‌دهد تا تصمیمات مختلف خود را در چارچوب تعامل با سایر اعضای خانواده و منافع آن اتخاذ کنند و در واقع سرمایه فرهنگی جهت‌دهنده انگیزشی مهمی در راستای ارزش‌های خانوادگی است. خانواده گرایی یکی از مهمترین ارزش‌های وابسته به هر فرهنگی است که به الگویی از سازمان اجتماعی اشاره می‌کند و به عنوان بخشی از نگاه جامعه است که بر نگرش‌های وفاداری، اعتماد و همکاری در بین گروه خانواده تاکید می‌کند. (پونزتی، ۲۰۰۳)

خانواده گرایی سازه‌ای است که ماهیت جمع گرایی و جهت‌گیری افراد نسبت به آسایش، وفاق و رفاه اعضای خانواده را نشان می‌دهد. (رجبی و عباس پور، ۱۳۹۲: ۲۶) آن چه باعث شده که خانواده گرایی مورد توجه قرار گیرد، روابط درون خانواده است. آن چه امروزه مورد تاکید قرار می‌گیرد، صرفاً حضور افراد در فضای فیزیکی و محیط خانه نیست، به عبارت دیگر این که افراد در کنار یکدیگر در یک مکان جمع هستند، به خودی خود نمی‌تواند معرف یک خانواده باشد حتی اگر از نظر تعریف ما آن‌ها را خانواده محسوب کنیم. خانواده با روابط درونی آنها تعریف و بازتولید می‌شود. این که هر یک از افراد چه نقش خاصی دارند و در این

نقش های متقابل چگونه با یکدیگر تعامل پیدا می کنند، از اهمیت زیادی برخوردار است. به این ترتیب می توان گفت پیکره خانواده بر احساس تعلق نسبت به آنها بنا شده است، احساسی که افراد را وادار می کند تنها منافع خود را در نظر نگیرند بلکه منافع جمعی را ملاک عمل قرار دهند و در شرایط گوناگون علاوه بر منافع فردی خود به مصالح کلی خانواده نیز نظر داشته باشند، در این حالت افراد در تمامی فعالیت های یکدیگر سهیم می شوند و این نوع فعالیت ها نقش مهمی در استحکام و بقای خانواده دارد. (ویدمر^۱، ۲۰۰۸:۳)

خانواده گرایی دارای ۳ بعد است:

۱- بعد ساختاری: جنبه ساختاری خانواده گرایی به حضور یا عدم حضور ازدواج، خانواده گسترده و تعداد افراد خانواده که در یک خانوار زندگی می کنند، اشاره دارد. (رجبی و عباس پور، ۲۷:۱۳۹۲)

۲- بعد نگرشی خانواده گرایی:

نگرش مجموعه ای از باورها و هنجارهایی است که فرد را آماده می کند تا به دیگران، موضوع، شی و گروه های مختلف به شیوه مثبت یا منفی نگاه کند. نگرشها، ارزیابی از اشیا را خلاصه می کنند و در نتیجه پیش بینی و یا هدایت اعمال یا رفتارهای آینده را به عهده می گیرند. از دیدگاه روان شناختی، خانواده گرایی به دسته ای از نگرش ها اطلاق می شود که روابط خانواده را برای زندگی شخصی و اجتماعی، رشد احساس وظیفه در بین اعضای گروه خانواده و همچنین این عقیده که بچه داشتن لازمه ای برای تحقق اجتماعی و فردی است، را مورد تأکید قرار می دهد (رجبی و عباسپور، ۲۶:۱۳۹۲). خانواده گرایی نگرشی^۲ به عنوان یک ارزش فرهنگی تعریف می شود که شامل یک هویت فردی و دلبستگی قوی به خانواده های هسته ای و گسترده فرد و داشتن احساس های قوی وفاداری، تقابل و همبستگی در بین اعضای خانواده است (رجبی و عباس پور، ۲۷:۱۳۹۲)

1 widmer

2 attitudinal familism

۳- بعد رفتاری: به موضوع چگونگی کمک و حمایت متقابل ابزاری و عاطفی بین اعضای خانواده اشاره داشته و به ملاقات‌هایی که اعضاء خانواده و خویشاوندان به منظور تداوم حمایت‌ها و حفظ رابطه خویشاوندی انجام می‌دهند، تأکید می‌کند

سرمایه فرهنگی به عنوان یکی از ابعاد سرمایه که هر کس به میزانی از آن برخوردار است منابعی را در اختیار افراد قرار می‌دهد که می‌تواند در روابط بین اعضای خانواده و خانواده گرایی موثر باشد. در این پژوهش به بررسی رابطه سرمایه فرهنگی و بعد نگرشی خانواده گرایی پرداخته می‌شود.

سوال اصلی تحقیق

در این پژوهش به این سوال اساسی پاسخ داده می‌شود که چه رابطه‌ای بین سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی وجود دارد.

سوالات فرعی پژوهش عبارتند از:

میزان خانواده گرایی در نمونه به چه میزان است؟

میزان سرمایه فرهنگی در هر یک از ابعاد به چه میزان است؟

چه رابطه‌ای بین هر یک از ابعاد سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی وجود دارد.

روش پژوهش

این تحقیق از نوع کمی و به شیوه توصیفی، تحلیلی است که در زمره پژوهش‌های تبیینی و در پارادایم اثبات گرایی قرار گرفته و از حیث هدف، کاربردی است. پس از جمع آوری داده‌ها با ابزار پرسشنامه به تحلیل آن با استفاده از نرم افزار spss پرداخته شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر را همه ساکنین شهر اصفهان تشکیل می‌دهند که تعداد آنها بر اساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ برابر با ۱۹۰۸,۹۶۸ نفر است (سالنامه آماری شهرداری اصفهان، ۱۳۹۳). با استفاده از فرمول کوکران برای جمعیت بزرگ، حجم نمونه مطلوب برابر ۶۶۵ نفر محاسبه شده و با توجه به این که جمعیت شهر اصفهان ناهمگن است، شیوه نمونه گیری سهمیه‌ای و بر اساس محله مسکونی طبق منطقه بندی شهرداری صورت گرفته است.

ملاک و ورود افراد به تحقیق، دارا بودن سن ۶۵-۱۹ سال (جوانان و گروه‌های سنی بالاتر) است. جمع آوری اطلاعات مورد نیاز به وسیله دو پرسشنامه صورت گرفته که شامل پرسشنامه استاندارد خانواده‌گرایی و پرسشنامه محقق ساخته در خصوص هر یک از ابعاد سرمایه فرهنگی است. بر اساس دیدگاه نظری، خانواده‌گرایی ماهیت جمع‌گرایی و جهت‌گیری افراد نسبت به آسایش، وفاق و رفاه اعضای خانواده را نشان می‌دهد. مقیاس خانواده‌گرایی توسط استیدل و کانترپراس^۱ (۲۰۰۳) بر اساس چهار بعد مقدم بودن خانواده بر فرد، افتخار و شرافت خانوادگی، هم‌پیوندی خانوادگی و مطیع خانواده بودن طراحی شد با ۱۸ گویه و با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی ضرایب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه را ۰/۸۳ اعلام نمودند. در ایران رجیبی و عباس‌پور (۱۳۹۲) جهت سنجش اعتبار و پایایی مقیاس در مراکز تربیت معلم و انجام تحلیل عاملی اکتشافی به سه بعد مطیع خانواده بودن، مقدم بودن خانواده بر فرد، افتخار و شرافت خانوادگی در ایران دست یافتند و ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۷۳ محاسبه گردید. در تحقیق حاضر از مقیاس خانواده‌گرایی ایرانی شده استفاده شده است. جهت بررسی اعتبار پرسشنامه سرمایه فرهنگی از اعتبار صوری با مراجعه به اساتید جامعه‌شناسی استفاده شد و پایایی این پرسشنامه با اندازه‌گیری آلفای کرونباخ در مطالعات مقدماتی ۰/۷۲ مشخص گردید.

تعریف عملیاتی متغیرها:

خانواده‌گرایی: به عنوان متغیر وابسته در بعد نگرشی مورد بررسی قرار گرفته است. خانواده‌گرایی نگرشی به عنوان یک ارزش فرهنگی تعریف می‌شود که شامل یک هویت فردی و دلبستگی قوی به خانواده‌های هسته‌ای و گسترده فرد و داشتن احساس‌های قوی وفاداری، تقابل و همبستگی در بین اعضای خانواده است (رجیبی و عباس‌پور، ۱۳۹۲: ۲۷). بر اساس دیدگاه نظری خانواده‌گرایی، ماهیت جمع‌گرایی و جهت‌گیری افراد نسبت به آسایش، وفاق و رفاه اعضای خانواده را نشان می‌دهد.

سرمایه فرهنگی: مفهومی جامعه‌شناختی است که همچون رابطه‌ای اجتماعی درون یک نظام مبادله عمل کرده و در برگیرنده آگاهی فرهنگی انباشته شده است که قدرت و منزلت به بار می‌آورد. صورت‌های آگاهی، مهارت، آموزش و به‌طور کلی هر امتیازی که به شخص

منزلت بالایی در جامعه می‌دهد و در برگیرنده انتظارات بالا است را سرمایه فرهنگی می‌گویند. در تحقیق حاضر سنجش سرمایه فرهنگی بر اساس دیدگاه یوردیو در سه بعد نهادی، عینیت یافته و تجسم یافته مورد سنجش قرار گرفته است.

یافته‌های پژوهش

از میان ۶۶۵ نفر پاسخگو ۴۹/۵ درصد را زنان و ۵۰/۵ درصد پاسخگویان را مردان تشکیل می‌دهند. از این میان ۵۰/۶ درصد متأهل و ۴۵/۹ درصد مجرد می‌باشند. میانگین سن پاسخگویان ۳۰/۵ بوده است که بیشترین فراوانی مربوط به سن ۲۶ سال است. بررسی وضعیت تحصیلات بر حسب جنس نشان می‌دهد بیشترین فراوانی تحصیلات در گروه مردان و زنان به دیپلم با بیش از ۱۷ درصد فراوانی و لیسانس در زنان با فراوانی ۱۸/۵ تعلق دارد. بیش از ۵۶ درصد مردان شاغل و ۳۳ درصد زنان خانه دار هستند.

جدول ۱- شاخص توصیفی متغیر وابسته تحقیق

انحراف استاندارد	میانگین از ۵	متغیر		
		حمایت خانواده	نگرش به خانواده گرایی	وابسته
۰/۸۲	۳/۶۲	افتخار و شرافت خانوادگی		
۰/۶۳	۳/۶۴	مطیع خانواده بودن		
۱/۲۱	۳/۶۵			

جدول ۱ حاکی از آن است که میانگین همه ابعاد متغیر وابسته خانواده گرایی از حد متوسط بالاتر است.

توزیع فراوانی در متغیر «سرمایه فرهنگی نهادی» مجاسیه و نتایج نشان می‌دهد امتیاز همه گویه‌ها ۱ است و این بیان گر پایین بودن سرمایه فرهنگی نهادی پاسخگویان است. توجه به این که تحصیلات فرد یکی از شاخص‌های سرمایه فرهنگی پاسخگویان است، پس از کد گذاری مجدد میزان تحصیلات پاسخگویان، میانگین این متغیر از متوسط پایینتر است. بیشترین امتیاز تحصیلات فرد در نمونه به دیپلم و سپس لیسانس تعلق دارد. نگاهی به میانگین کلی سرمایه فرهنگی نهادی؛ گویای سطح پایین تر از متوسط این متغیر در نمونه تحقیق است.

در متغیر «سرمایه فرهنگی تجسم یافته» مشخص شد امتیاز همه گویه‌ها به استثنای خرید مجسمه و یا تابلوی نقاشی حدود ۳ است. میانگین گویه «توانایی انتقال مفاهیم» بیشتر از سایر گویه‌ها و میانگین گویه «خرید مجسمه و یا تابلو نقاشی و تماشای تئاتر» کمتر از سایر گویه‌هاست (۱/۸). نگاهی به میانگین کلی سرمایه فرهنگی تجسم یافته نشان از سطح متوسط این متغیر در نمونه تحقیق است.

توزیع فراوانی در شاخص «سرمایه فرهنگی عینیت یافته» نشان می‌دهد گزینه کامپیوتر ۸۵/۷ درصد و دوربین فیلمبرداری ۳۷/۷ درصد از جمله کالاهایی هستند که بیشترین پاسخگویان آنها را در اختیار دارند. بیشترین پاسخگویان کتابهای نفیس و خطی را در اختیار ندارند و این نشان می‌دهد نمونه مورد تحقیق علاقه‌ای به جمع آوری مجموعه‌های نفیس نداشته‌اند و ۱۸/۷ درصد پاسخگویان حتی علاقه‌ای به داشتن اشیای قیمتی فرهنگی نداشته‌اند.

جدول ۲- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سطوح سرمایه فرهنگی

سطوح سرمایه فرهنگی	فراوانی	درصد معتبر
بسیار پایین	۱۹۱	۲۸/۹
پایین	۳۴۳	۵۱/۶
متوسط	۱۲۱	۱۸/۳
بالا	۸	۱/۲
بسیار بالا	۲	۰/۳
کل	۶۶۵	۱۰۰

پردازش داده‌ها در جدول ۲ در خصوص سطوح سرمایه فرهنگی پاسخگویان را نشان می‌دهد که بیشترین فراوانی متعلق به سطح پایین سرمایه فرهنگی به میزان ۵۱/۶ درصد است. کمترین فراوانی مربوط به سطح بسیار بالای سرمایه فرهنگی با ۰/۳ درصد است. سطوح سرمایه فرهنگی نشان می‌دهد پاسخگویان از سرمایه فرهنگی پایینی برخوردار هستند.

جدول ۳- آزمون همبستگی بین ابعاد سرمایه فرهنگی و ابعاد خانواده گرایی

خانواده گرایی			متغیر وابسته متغیر مستقل		
مطیع خانواده بودن	افتخار و شرافت خانوادگی	حمایت خانواده			
-۰/۱۴	-۰/۱۳۱	-۰/۱۸۵	ضریب همبستگی	نهادی	سرمایه فرهنگی
۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	۰/۰۰۱	سطح معناداری		
-۰/۰۱۲	۰/۰۰۳	-۰/۰۴۴	ضریب همبستگی	تجسم یافته	
۰/۷۵۸	۰/۹۳	۰/۲۵۶	سطح معناداری		
۰/۱۰۷	۰/۰۵۸	۰/۰۵۶	ضریب همبستگی	عینیت یافته	
۰/۰۰۶	۰/۱۳	۰/۱۴	سطح معناداری		
۶۶۵	۶۶۵	۶۶۵	حجم نمونه		

جدول ۳ به بررسی رابطه ابعاد سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی می‌پردازد. نتایج آزمون همبستگی پیرسون گویای آن است که میزان ضریب همبستگی سرمایه نهادی با حمایت خانواده و افتخار و شرافت خانوادگی و مطیع خانواده بودن از لحاظ آماری معنی دار است. سرمایه عینیت یافته با مطیع خانواده بودن نیز رابطه معنی داری دارند. اما بین سایر متغیرها با یکدیگر رابطه معناداری وجود ندارد.

جدول ۴- آزمون همبستگی بین سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی

خانواده گرایی متغیر مستقل	ضریب همبستگی	ضریب تعیین	سطح معنی داری	حجم نمونه
سرمایه فرهنگی	-۰/۱۰۹	۰/۰۱۲	۰/۰۰۵	۶۶۵

نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که میزان ضریب همبستگی برابر با ۰/۱۰۹ - است که بدین معناست بین سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی همبستگی وجود دارد اگرچه

میزان همبستگی ضعیفی است؛ سطح معناداری کمتر از ۰/۰۱ و برابر با ۰/۰۰۵ است و گویای آن است که ضریب همبستگی به دست آمده بین دو متغیر معنادار است. علامت منفی نشان می‌دهد بین دو متغیر رابطه عکس وجود دارد؛ به طوری که با افزایش سرمایه فرهنگی، خانواده گرایایی کاهش می‌یابد و بالعکس. بنابراین فرضیه صفر مبنی بر عدم وجود رابطه بین متغیر مستقل و وابسته در سطح ۹۹٪ اطمینان رد و فرضیه تحقیق تایید می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

خانواده مهمترین نهاد بشری است که قدمت آن به طول تاریخ بشر می‌رسد. دوام و حیات کلیه جوامع انسانی مرهون خانواده است که علاوه بر انجام وظیفه تداوم نسل، به نیازهای عاطفی افراد پاسخ داده و آنان را جهت ایفای وظایف اجتماعی آماده می‌کند. همان گونه که بشر در طول تاریخ تجارب مختلفی در زمینه های گوناگون داشته تا از دوران پارینه سنگی به دوران صنعتی رسیده است، خانواده نیز در گذر زمان دچار تغییر و تحول شده و این تغییرات، در نحوه و علل ازدواج و تشکیل خانواده، اشکال خانواده و وظایف آن، ساختار قدرت و روابط بین اعضای خانواده تا تعداد فرزندان، تعهد زناشویی و بقا آن قابل مشاهده است. شکل سرمایه از مالکیت زمین خارج شده و اکنون انواع دیگر سرمایه از جمله سرمایه فرهنگی از اهمیت بیشتری برخوردار شده است. سرمایه فرهنگی شکل دهنده کنش‌ها، عادات، رفتارها و ذائقه‌هاست. هر کس با توجه به ذائقه خود سبک زندگی خاصی را انتخاب می‌کند و چون خانواده بر مبنای تعامل بین اعضای آن شکل گرفته، سرمایه فرهنگی در شکل دهی روابط بین اعضای خانواده شامل؛ پدر، مادر، فرزندان و یا سایر خویشان موثر است. جامعه آماری این پژوهش ساکنین شهر اصفهان بوده که با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه برابر ۶۶۵ نفر انتخاب شد. با استفاده از پرسشنامه استاندارد خانواده گرایایی و پرسشنامه محقق ساخته در ابعاد سرمایه فرهنگی، اطلاعات لازم جمع آوری شد. بر اساس نتایج حاصله، خانواده گرایایی در نمونه پژوهش از سطح متوسط بالاتر است ولی میزان سرمایه فرهنگی در نمونه مورد بررسی از سطح پایینی برخوردار است. یعد نهادی سرمایه فرهنگی نسبت به سایر ابعاد از سطح پایین تری برخوردار بود و این نشان می‌دهد که افراد به موضوعاتی چون فراتر گرفتن زبانهای خارجی و یا

فرا گرفتن یک فعالیت هنری مانند نواختن موسیقی علاقه نداشته و سطح تحصیلات آنان نیز پایین بوده است.

با آزمون همبستگی پیرسون میزان ضریب همبستگی برابر $0/109$ - اندازه گیری شد و این به این معناست که بین سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی همبستگی معنادار وجود دارد. علامت منفی نشان می دهد رابطه ی دو متغیر رابطه عکس است به طوری که با افزایش سرمایه فرهنگی، خانواده گرایی کاهش می یابد و ضریب تعیین نشان می دهد که $1/2$ تغییرات خانواده گرایی به سرمایه فرهنگی فرد مربوط است.

سرمایه فرهنگی شکل دهنده سبک زندگی فردی است و با افزایش آن ترجیحات فردی بر مبنای سلیق و عادات خاص افزایش می یابد که نتیجه آن می تواند منجر به گزینش نوعی سبک زندگی انتخابی و حتی متفاوت با سایرین شود، با افزایش سرمایه فرهنگی انتظار می رود تصمیم گیری بر مبنای فرد گرایی افزایش بیشتری داشته باشد. این موضوع با نظریه بوردیو در خصوص تاثیر سرمایه فرهنگی و سبک زندگی شخصی همخوانی دارد. آن چه در این نمونه حائز توجه است این که سرمایه فرهنگی در مجموع پایین بوده و این موضوع با رتبه سرمایه فرهنگی استان اصفهان و پژوهش صادقی و همکاران (۱۳۹۳) همخوانی دارد. سرمایه فرهنگی نهادی بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده که این بعد از سرمایه فرهنگی بیشتر به تربیت خانوادگی افراد بر می گردد. این نشان می دهد با توجه به رابطه معکوس سرمایه فرهنگی و خانواده گرایی، افراد پس از ازدواج و تشکیل خانواده جدید همچنان به دنبال سبکهایی از زندگی هستند که برگرفته از تربیت خانوادگی آنهاست و با توجه به رابطه مثبت سرمایه فرهنگی عینیت یافته با مطیع خانواده بودن از ابعاد خانواده گرایی مشخص است که اگر به سایر ابعاد سرمایه فرهنگی از جمله افزایش تحصیلات و کسب سایر مهارتها توجه شده و اندازه کلی سرمایه فرهنگی افزایش یابد می توان انتظار داشت تا افراد در انتخاب سبکهای زندگی خود بیشتر به خانواده و ارزش های آن توجه نشان دهند.

در انتها پیشنهاد می شود نسبت به افزایش سرمایه فرهنگی از طریق آموزش و افزایش سطح تحصیلات توجه بیشتری شده و خانواده ها در زمان تربیت فرزندان خود به موضوع تعامل با

دیگران به خصوص با نزدیکان از جمله همسر توجه بیشتری نشان داده تا پس از تشکیل خانواده و ازدواج، افراد در مناسبات خود و سبک زندگی به دیگران توجه لازم را بنمایند.

منابع

- ۱- آزاد ارمکی، تقی. (۱۳۹۰). جامعه شناسی خانواده ایران، تهران: انتشارات سمت.
- ۲- بقایی سرایی، علی، حق شناس، سمیه. (۱۳۹۵). تاثیر سرمایه اجتماعی و سرمایه فرهنگی در مواجهه زنان با رفتارهای غیر اخلاقی، پژوهش نامه زنان، سال هفتم، شماره اول، صفحات ۷۳ تا ۹۷
- ۳- بوردیو، پی-یر. (۱۳۸۴). شکل های سرمایه در کتاب سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و توسعه. ترجمه افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: نشر شیرازه.
- ۴- بهمنی، لیلا، کافی، مجید سادات دلاور مریم. (۱۳۹۵). سرمایه فرهنگی زنان و ساختار توزیع قدرت در خانواده (مطالعه موردی: شهر شیراز)، فصل نامه زن در توسعه و سیاست، دوره چهاردهم، شماره ۱، صفحات ۱۰۵ تا ۱۲۳
- ۵- -حجتی نیا، محبوبه. (۱۳۹۴). پایان نامه کارشناسی ارشد بررسی رضایت زناشویی زنان و ارتباط آن با سرمایه فرهنگی زوجین (مورد مطالعه: زنان متأهل ۵۴-۱۵ ساله شهر یاسوج)، دانشگاه یاسوج دانشکده ادبیات و علوم انسانی
- ۶- -حقیقتیان، منصور. (۱۳۹۳). سرمایه فرهنگی و بازتولید بین نسلی؛ تاثیر سرمایه فرهنگی والدین بر موفقیت تحصیلی فرزندان در شهر اصفهان، فصلنامه مطالعات میان فرهنگی، سال نهم، شماره ۲۱، صفحات ۵۳ تا ۷۰
- ۷- رجبی، غلامرضا، عباس پور، ذبیح الله. (۱۳۹۲). بررسی پایایی و روایی نسخه فارسی مقیاس خانواده گرایی، فصلنامه اندازه گیری تربیتی شماره ۱۴، سال چهارم، صفحه ۲۵ تا ۴۱
- ۸- زارع شاه آبادی، اکبر، طاهر، مریم. (۱۳۹۵). مطالعه بین نسلی سبک زندگی دختران و مادران شهر یزد، فصل نامه مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، سال چهاردهم، شماره ۳، صفحات ۷ تا ۳۶

۹- سفیری، خدیجه؛ آراسته، راضیه و موسوی، مرضیه. (۱۳۸۹). تبیین رابطه سرمایه فرهنگی زنان شاغل، با نوع روابط با همسران در خانواده، فصل نامه علوم اجتماعی زن در توسعه سیاست، شماره ۲۸، ص ۷-۳۰.

۱۰- شارع پور، محمود؛ غلام رضا، خوش فکر. (۱۳۸۱). رابطه سرمایه فرهنگی، هویت اجتماعی جوانان؛ مطالعه‌ی موردی شهر تهران، نامه علوم اجتماعی، شماره‌ی ۲۰، صفحات ۱۳۳ تا ۱۴۷.

۱۱- صادقی، سید کمال، رنج پور، رضا، متفکر آزاد محمد علی، اسد زاده، احمد، گرشاسبی فخر، سعید. (۱۳۹۲). برآورد سرمایه فرهنگی در ایران، فصل نامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی، سال چهارم، شماره پانزدهم، صفحات ۱۵۵ تا ۱۹۲.

۱۲- فیروزجانیان، علی اصغر، شارع پور، محمود، فرزام، نازنین. (۱۳۹۵). بررسی جامعه شناختی تأثیر سرمایه فرهنگی بر ارتباطات بین فردی با تأکید بر مدارای اجتماعی، فصل نامه فرهنگ و ارتباطات، سال هفدهم، شماره سی و پنجم، صفحات ۷ تا ۳۱.

۱۳- غفاری، غلام رضا؛ نیازی، محسن. (۱۳۸۷). جامعه شناسی مشارکت. چاپ دوم. تهران: نشر نزدیک.

۱۴- لیبی، محمد مهدی. (۱۳۹۳). خانواده در قرن بیست و یکم، تهران: نشر علم

۱۵- نیازی، محسن، کارکنان، محمد. (۱۳۸۶). تبیین جامعه شناختی رابطه سرمایه فرهنگی خانواده با هویت اجتماعی جوانان، فصلنامه مطالعات ملی، سال هشتم، شماره ۳، صفحات ۵۵ تا ۸۱.

16- Burcham, Heather(2012)."Weddlings, materialism,and maritil satisfaction ". university of Michigan, Honors, Degree of Bachelor, Notbert Schowarz

17- Bourdieu ,P(1989) "Social Space and Symbolic Power".Sociological Theory, 7(1): 14-25.

18- Collins, R.(1975). Confict Sosiology, New York, Academic Press Inc-- Hiederman Bridget, suhomlinova, aolga, orand, angelman. (1998).

"Economic in depece, Economic tatus and Empatylest in maidlife marital disruption" journal of marriage and the family, V GO, NI, pp-19-31.

19- Ponzetti, J. J. (2003). International encyclopedia of marriage and family.Second edition. New York. The Gale Group, Inc

- 20- Sayegh, P., & Knight, B. G. (2010). The effects of familism and cultural justification on the mental and physical health of family caregivers. *Psychological Sciences*, 10, 1-12.
- 21- shchwartz , shtj , the applicability of familism diverse ethnic groups: 2007 , the journal of social psychology 147(2), 101-118
- 22- Turner, Jonathan H(2003). *The structure of Sociological Theory*. University of California, Riverside, Peking University press Beijing
- 23- widmer,E.D and sapin,M.(2008),*Families on the Move:Insights on Familiy configuration of Individuals Undergoing Psychtherapy in E.D.widmer and R.Jallinoja (eds) Beyond*
- 24- Zuo, Jiping (2008). "Marital Construction of Family Power Among Male-Out-Migrant Couples in a Chinese Village: A Relation-Oriented Exchange Model", *Journal of Family Issues* 29 (5): pp 663-691.
- 25- www.amar.org.ir
- 26- www.eocr.ir